

Nr 593.

Av herr **Åqvist**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 304, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

När man närmare studerar Kungl. Maj:ts proposition nr 304 med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, får man ett livligt intryck av vart teorien om statens obegränsade möjligheter att reglera samhällslivets skilda förhållanden leder. Det har här föreslagits att Kungl. Maj:t skulle få rätt föreskriva skyldighet för bankaktiebolag eller vissa sådana att hos riksbanken hålla vissa kassareserver spärrade. Syftet med en så ovanlig åtgärd skulle vara att härigenom draga ett visst kvantum betalningsmedel ur marknaden — det är redan nu draget ur marknaden — för att härigenom motverka spekulationer i varor och värdepapper och en därmed följande höjning av den allmänna prisnivån.

Det finnes emellertid ett sätt som riksbanken redan nu förfogar över, nämligen att gottgöra affärsbankerna ränta å deras insättningar hos riksbanken, varigenom dessa rent affärsmässigt borde bli intresserade av att hålla vissa tillgodohavanden hos riksbanken. Den 30 januari 1937 inestod hos riksbanken c:a 468 miljoner utan ränta och det är mycket troligt, att detta belopp skulle öka och riksbanken genom en sådan räntegottgörelsepolitik kunna efter behov draga in ytterligare medel, om det skulle anses att betalningsmedelsförsörjningen nu är riklig.

De stora överskottsmedlen ha till övervägande delen uppkommit genom valutaförsäljningen till riksbanken, huvudsakligen från de svenska exportföretagens sida. Någon form för finansiering av dessa köp har ej tillämpats utan för varje försäljning har gottskrivning skett hos riksbanken, varigenom betalningsmedel ställts till marknads förfogande. I England har emellertid valutaköpen ordnats genom en särskild fond, till vars förfogande ställts statspapper, vilka efter hand försålts, varefter valutaköpen finansierats genom på så sätt inflytande medel. Härigenom har från marknaden dragits betalningsmedel i samma mån som dylika ställts till dess förfogande. Även detta förfarande har riksbanken möjlighet att temporärt tillämpa i Sverige genom att riksdagen medgivit att fullmäktige i riksgäldskontoret får till riksbankens förfogande ställa skattkamarväxlar till erforderligt belopp i svenskt mynt.

Bägge dessa utvägar avböjer emellertid Kungl. Maj:t av kostnadsskäl. Det förefaller dock, som om det vore lämpligare att först försöka dem, och se

vilken verkan de kunna hava innan man ytterligare kompletterar arsenalen med ett vapen som ännu äro oprövat och som man ej klart vet hur det kommer att verka. Det kan tänkas, att den nu föreslagna åtgärden visar sig vara tveggad och att vissa svårigheter, som man nu ej har tänkt sig, kunna komma att uppstå. Därtill kommer, att förslaget har den ej sympatiska karaktären av en tvångsåtgärd på det ekonomiska området och sådana anser jag ej böra begagnas förr, än det står fullt klart, att övriga operationer på marknaden äro verkningslösa. Av yttranden och uttalanden i propositionen såväl från Svenska bankföreningen som departementschefen framgår också, att samarbetet mellan affärsbankerna och riksbanken varit det bästa och att möjlighet finnes att på frivillighetens väg träffa bindande överenskommelser. Så länge en sådan väg finnes, där parterna kunna enas om vissa åtgärder, bör den beträdas och först i sista hand en fullmaktslag tillgripas.

Syftet med ifrågavarande lag skulle vara att förhindra spekulation. Utlåningsrörelsen hos affärsbankerna har siffermässigt ökat under senaste året med c:a 200 miljoner, men säkerligen står större delen av detta belopp i samband med avvecklingen av bankernas industriföretag och är sålunda mer skenbar. På bankmannahåll synes man ha den uppfattningen, att utlåningen i realiteten ej ökat i nämnvärd grad.

Även inlåningen har emellertid ökat, men det förväntas, att en viss nedgång kan komma att äga rum genom att ett antal större industriföretag inom närmaste tiden skola återbära avsevärda belopp till sina aktieägare i samband med nedsättning av aktiekapitalen.

Vad prisstegringstendensen i övrigt angår synes den ha upphört och i vissa fall avstannat. Genom den frivilliga överenskommelsen om begränsningen i belåningsvärden för aktier, som bankerna träffat, har möjligheten till ohejdad spekulation i vissa aktier undandragits och kurserna stabiliserats till vad som kan anses i stort sett motsvara skäligt marknadsvärde.

Även prisstegringen på varor synes avstannad. Här äro vi dock beroende av världsmarknadens utveckling, vilken vårt land givetvis har mycket liten möjlighet att påverka.

Till sist må anmärkas att den i propositionen föreslagna åtgärden kan komma att påverka penningmarknaden i restriktiv riktning, vilket medför risk för stigande räntor. Den stora betydelse de senaste årens låga ränteläge haft för det svenska näringslivets och speciellt den svenska industriens och jordbrukets återhämtning kan ej skattas nog högt, och skulle avsikten vara att genom spärrning av bankernas tillgodohavanden söka bringa upp hela ränteläget till en högre nivå, så måste hela detta förslag betecknas såsom olyckligt.

Av vad jag här ovan anfört, framgår att sakliga skäl för närvarande ej torde kunna åberopas för att åt Kungl. Maj:t ge den begärda befogenheten att spärra bankernas kassareserver i riksbanken. Skulle så i framtiden böra ske är det tids nog, att riksdagen då tager ställning till frågan. Det är också av vikt att de medel som riksbanken redan har, först prövas, så att erfarenhet vinnes om hur de verka. Visa de sig resultatlösa och kunna ej frivilliga

överenskommelser träffas med affärsbankerna, kan i framtiden den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden övervägas.

Med stöd av det ovan anförda föreslår jag,

att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts proposition nr 304 med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassa-reserv.

Stockholm den 12 maj 1937.

Ernst Åqvist.
